

Beslut om programmet "Vägen till det digitala årtiondet"

2021/22:FPM4

Infrastrukturdepartementet

2021-10-18

Dokumentbeteckning

COM (2021) 574

Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council establishing the 2030 Policy Programme "Path to the Digital Decade"

Tidigare faktaPM i ärendet:

2020/21: FPM94 Digital kompass 2030

Sammanfattning

I förslaget om Vägen till det digitala årtiondet lägger kommissionen fram ett förslag på ett policyprogram för Europas digitala omvandling fram till 2030. Målen för de fyra nyckelområdena digital kompetens, digital infrastruktur, näringslivets digitala omvandling och digitalisering av offentliga tjänster liksom uppföljnings- och styrningsmekanismen motsvarar det som presenterades i meddelandet om en digital kompass 2030. Kommissionen lägger bland annat förslag på att varje medlemsstat ska överlämna en nationell handlingsplan för hur målen för det digitala årtiondet ska kunna nås i det egna landet och att multinationella projekt ska kunna drivas som ett konsortium efter ansökan till kommissionen. Kommissionen gör bedömningen att det lämpligaste rättsinstrumentet är beslut som blir bindande för kommissionen och medlemsstaterna när det gäller den föreslagna mekanismen för övervakning och samarbete och som syftar till att uppnå målen för det digitala årtiondet.

Regeringen anser att förslaget till beslut om ett policyprogram för Vägen till det digitala årtiondet är ett viktigt steg för att nå EU:s digitala omvandling.

1.1 Ärendets bakgrund

Europeiska rådet uppmanade kommissionen att senast mars 2021 presentera en omfattande digital kompass i vilken kommissionen ställer upp ambitioner för digitaliseringen i EU fram till 2030. Europeiska rådet har även uppmanat kommissionen att etablera en mekanism för uppföljning av måluppfyllelse samt översiktligt presentera milstolpar och hur de uppställda ambitionerna ska nås. Kommissionen presenterade ett meddelande om en digital kompass 2030 den 9 mars 2021 som avhandlades vid den informella videokonferensen i Europeiska rådet den 25 mars 2021. Faktapromemoria 2020/21:FPM94 behandlar Meddelande om en digital kompass.

Genom förslaget om policyprogrammet Vägen till det digitala årtiondet presenterar kommissionen en styr- och uppföljningsmekanism och milstolpar för hur de digitala målsättningarna för de fyra nyckelområdena som tas upp i Meddelandet om en digital kompass ska nås.

Förslaget presenterades den 15 september 2021.

1.2 Förslagets innehåll

Konkreta mål

Förslaget ställer upp konkreta mål för unionens digitalisering fram till 2030 inom fyra nyckelområden och hur det ska säkerställas att dessa nås. Målen motsvarar dem i den digitala kompassen, men i flera fall har ”minst” lagts till (se nedan). Kommissionen ska se över målen den 1 januari 2026 och rapportera om utfallet till Europaparlamentet och rådet samt föreslå lagstiftning för att revidera målen om så behövs för att nå en framgångsrik digital omvandling av unionen.

För nyckelområdet digital kompetens ställer kommissionen upp målen:

- minst 80 procent av befolkningen mellan 16 och 74 år ska ha grundläggande digital kompetens och
- minst 20 miljoner anställda IKT-specialister, med jämnare fördelning mellan kvinnor och män.

För nyckelområdet säkra, högpresterande och hållbara digitala infrastrukturer ställer kommissionen upp målen:

- samtliga europeiska hushåll ska ha täckning av gigabitnätverk, och alla befolkade områden ska vara täckta av 5G-nät
- minst 20 procent av värdet av den globala produktionen av världsledande och hållbara halvledare ska ske inom unionen,

- minst 10 000 klimatneutrala och mycket säkra kantdatornoder används i EU, på ett sätt som garanterar tillgång till datatjänster med låg latens (någon millisekund) oavsett var företaget är lokaliserat och
- senast 2025 ska Europa ha sin första dator med kvantacceleration, vilket banar vägen för att Europa ska kunna ligga i framkanten när det gäller kvantdatorkapacitet senast 2030.

För nyckelområdet näringslivets digitala omvandling ställer kommission upp målen:

- minst 75 procent av de europeiska företagen har anammat molntjänster, stordata och artificiell intelligens,
- mer än 90 procent av de europeiska små och medelstora företagen uppnår åtminstone en grundläggande nivå av digital intensitet och
- att Europa ökar antalet innovativa expanderande företag och förbättrar deras tillgång till finansiering, vilket leder till en fördubbling av antalet enhörningsföretag i Europa.

För nyckelområdet digitalisering av offentliga tjänster gäller målen:

- 100 procent tillhandahållande online av viktiga offentliga tjänster som är tillgängliga för europeiska medborgare och företag,
- 100 procent av EU-medborgarna har digital tillgång till sina patientjournaler,
- minst 80 procent av unionens medborgare använder en digital id-lösning.

Styrning, uppföljning och samarbete

Förslaget till bestämmelser vad gäller metoden för målpuppfyllelse följer den metod som presenterades i Meddelandet om en digital kompass 2030.

Uppföljningen av de digitala målen föreslås ske genom att införa ett övervakningssystem som ska följa utveckling och framsteg avseende uppfyllnadsgrad av de gemensamma målen. Uppföljningen ska identifiera områden där medlemsländerna halkar efter och inte vidtar tillräckligt effektiva åtgärder. Utvärderingen kommer vara baserad på en förstärkt version av kommissionens index för digital ekonomi och digitalt samhälle (Digital Economy and Society Index, DESI). Den i meddelandet föreslagna rapporten och uppföljningen skiljer sig mot DESI främst genom att DESI idag inte är en metod för övervakning och inte heller sätter mål, styrning eller rekommendationer till åtgärder.

Kommissionen kommer ansvara för analysen och rapportering om framstegen på övergripande nivå. Kommissionen föreslår att det ska publiceras en ny årlig lägesrapport om Europas digitala decennium (State of the Digital Decade) som läggs fram till Europaparlamentet och ministerrådet. Rapporten ska innehålla vad man kallar "trafikljus" som ger indikationer över EU:s och medlemsländernas utveckling mot 2030-ambitionerna. Den

årliga rapporten kommer ge möjlighet till att identifiera avvikelser från målen, övervakning av utvecklingen och innehålla förslag på åtgärder i samarbete med medlemsländerna genom gemensamma åtaganden för att nå målen. Rapporten fungerar som ett underlag för analys för att identifiera lösningar och hantera svagheter och även styrkor i måluppfyllnaden. Kommissionen avser sedan i samverkan med medlemsländerna komma med rekommendationer om exempelvis regleringsåtgärder eller offentliga interventioner för att öka investeringar i digital teknologi och kapacitet, inklusive att utveckla multinationella projekt, som kan behövas för att nå målen.

Multinationella projekt

Förslaget innehåller bestämmelser om multinationella projekt som startas i syfte att nå målen för det digitala årtiondet. Kommissionen ska ges mandat att utfärda rekommendationer om att initiera multinationella projekt, att bjuda in medlemsstater att delta i multinationella projekt och en möjlighet att sätta upp eller ansluta till ett multinationellt projekt som ett gemensamt åtagande. I ett annex ska det finnas en indikativ lista på inom vilka områden multinationella projekt kan startas.

En redogörelse för de multinationella projektens status, prioriteringar och strategiska principer som ligger till grund för projekten ska inkluderas i den årliga framstegsrapporten till Europaparlamentet och Europeiska rådet. Multinationella projekt ska kunna drivas som ett europeiskt konsortium för digital infrastruktur efter ansökan till kommissionen. Kommissionen föreslår en juridisk struktur för hur multinationella projekt ska kunna startas och finansieras av flera medlemsstater, kommissionen, Europeiska investeringsbanksgruppen samt offentliga och privata investerare.

Nationella handlingsplaner

Varje medlemsstat ska överlämna en nationell handlingsplan för hur målen för det digitala årtiondet ska kunna nås i det egna landet. Handlingsplanen upprättas och revideras vid behov i samarbete med kommissionen i samband med den årliga lägesrapporten ”State of the Digital Decade”. Genom en kombination av initiativ på unionsnivå och av medlemsstaterna ska målen för det digitala årtiondet uppnås och den inre marknaden utvecklas.

Förslaget i relation till EU-lagstiftning och EU-initiativ

Förslaget Vägen till det digitala årtiondet konkretiserar och fullföljer kommissionens meddelande om en digital kompass och syftar till att genomföra EU:s digitala strategi. Förslaget överensstämmer också med kommissionens meddelande om en ny industristrategi, liksom med målen för Observatory for Critical Technologies.

Förslaget bygger på lagda lagstiftningsförslag såsom dataförvaltningsakten, förordningen om en inre marknad för digitala tjänster, rättsakten om digitala marknader och cybersäkerhetsstrategin. Beslutet bygger också på Unionens budgetinstrument såsom Fonden för ett sammanhållet Europa, Programmet för ett digitalt Europa, Horisont Europa och den öronmärkta del av Faciliteten för återhämtning och resiliens som är avsatt för digital transformation.

Förslaget är också konsistent med Strategin för EU:s säkerhetsunion, Den europeiska kompetensagendan, Handlingsplanen för digital utbildning och bygger på 2021 års Strategiska framsynsrapport.

Vidare är förslaget konsistent med kommissionens initiativ Den gröna given.

Även om Vägen till det digitala årtiondet endast berör EU:s medlemsstater så kommer samarbete med andra länder fortsätta så som det läggs fram i meddelandet om en digital kompass. I synnerhet innebär detta ett samarbete med till EU angränsande länder och utvidgningsländer som också när det är relevant kommer att ta upp delar av planen för att bereda väg till full integration.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Bedömningen är att förslaget inte kommer att få effekt på gällande svenska regler. Det absoluta kravet på medlemsstaterna att upprätta strategiska nationella färdplaner för det digitala årtiondet kommer att kunna hanteras genom regeringsuppdrag eller liknande till lämplig myndighet.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen anger att förslaget inte kommer få konsekvenser för EU-budgeten. Den föreslagna uppgiften för kommissionen att verka som accelerator av nya multinationella projekt kommer inte innebära nya kostnader utan ska finansieras genom medel redan avsatta för ad hoc stöd till medlemsstaters projekt som ligger inom ramen för de områden som multinationella projekt ska kunna startas i. Eventuella konsekvenser för den nationella budgeten har i nuläget inte analyserats.

Eventuella kostnader till följd av förslaget för den nationella budgeten ska finansieras i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95FiU5, rskr. 1994/95:67). Utgiftsdrivande åtgärder på EU-budgeten ska finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen (MFF).

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen anser att förslaget till beslut om ett policyprogram för det digitala årtiondet är ett viktigt steg för att nå EU:s digitala omvandling som den presenterats i meddelandet om en digital kompass, och instämmer i betydelsen av en omvandling som grundas i EU:s gemensamma värden och principer, inte minst mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Regeringen välkomnar vidare att policyprogrammet lyfter fram digitaliseringens betydelse för att understödja EU:s gröna omställning.

Policyprogrammet Vägen till det digitala årtiondet ska antas i form av det rättsliga instrumentet beslut. Mot bakgrund av att beslutet kommer att vara bindande för medlemsstaterna och kommissionen är det viktigt att kommissionen tydliggör vilka konsekvenserna blir om en medlemsstat inte vidtar tillräckliga åtgärder i sin strävan att uppnå de mål som fastställts i beslutet.

Regeringen anser att det är viktigt att hänsyn tas till enskilda medlemsstaters utgångsläge och förutsättningar att nå målen samt att det ges möjlighet till nationell anpassning vid uppföljning och i de rekommendationer som kommissionen ger vid återrapporteringen.

Regeringen instämmer i inriktningen på de fyra föreslagna områdena. Som konstaterades i samband med att den digitala kompassen lades fram i mars anser regeringen att målet att 80 procent av EU:s befolkning år 2030 ska ha grundläggande digital kompetens är lågt. Ett mer ambitiöst mål skulle kunna öka trycket på insatser som leder till att fler kan dra nytta av digitaliseringens möjligheter. Regeringen anser fortsatt också att målet om att 80 procent av befolkningen ska använda digitalt id inte är tillräckligt ambitiöst. Möjligheten till digital identifiering är nyckeln till att företag, organisationer och allmänheten på ett enkelt sätt ska kunna få tillgång till offentliga sektorns tjänster och en grundläggande förutsättning för digital delaktighet i samhället. Arbetet med detta, i synnerhet de gränsöverskridande delarna av det, är också av central betydelse för utvecklingen av EU:s inre marknad.

Vad gäller förslaget om digitala principer anser regeringen att sådana ska harmoniseras med existerande folkrättsliga åtaganden om mänskliga rättigheter. Utgångspunkten bör vara att de rättigheter som gäller offline även gäller online. De digitala principerna bör även grundas i tidigare arbete på detta område, inklusive inom FN och Europarådet.

Regeringen anser att det är viktigt att den offentliga sektorn ligger i framkant vad gäller att använda digitaliseringens möjligheter och genom offentliga åtgärder som lagstiftning och andra styrmedel understödja implementeringen

av digitala lösningar och främja ny teknik. Offentlig sektor bör även engagera sig för att undanröja hinder och juridiska oklarheter när det gäller digitalisering och styra mot ett resurseffektivt samhälle.

Regeringen anser att uppföljningen och övervakningen av måluppfyllnaden inom den digitala kompassen bör integreras med befintliga processer och mätningar som görs inom ramen för DESI.

Enligt regeringens mening är digitalisering en förutsättning för att möjliggöra en mer integrerad inre marknad, ökad produktion, konkurrenskraft och handel, tillgång till nya marknader och hållbar tillväxt. Regeringen skulle därför välkomna att en kompletterande vision med sikte på den inre marknadens funktion togs fram med utgångspunkt i den digitala inre marknadsstrategin.

Regeringen anser vidare att EU:s digitala omvandling ska utformas så att det kan ske på ett tillförlitligt och säkert sätt samt att medlemsstaternas behov av att kunna skydda sina nationella säkerhetsintressen ska säkerställas. Vidare bör den grunda sig i principen om ett öppet, fritt och säkert internet och i flerpartssamverkan, inklusive med den privata sektorn och civilsamhället.

Ett syfte med den digitala kompassen och det aktuella förslaget till policyprogram är att stärka EU:s digitala suveränitet. Regeringen anser att detta arbete bör ske genom smarta och selektiva åtgärder som bevarar öppna marknader och globalt samarbete. Det kan finnas behov av att minska sårbarheter på det digitala området men detta innebär inte att vi ska stänga oss mot omvärlden. Regeringen anser vidare att åtgärder för den digitala omvandlingen av EU bör stöttas av nödvändiga informations- och cybersäkerhetsåtgärder.

Det kan vara viktigt med multinationella projekt för att uppnå målsättningarna men regeringen menar att det måste vara tydligt att det ska finnas ett marknadsmisslyckande som grund. Vidare menar regeringen att förslaget om ett europeiskt konsortium för digital infrastruktur är intressant i den mån det möjliggör att behov av multinationella projekt kan identifieras, men det måste vara tydligt att marknadsmisslyckande ska vara ett nyckelkriterium då projekt skapas, ett annat kriterium är att transparens och insyn ska råda för de länder som inte är medlemmar i projektet.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Flera medlemsstater har preliminärt uttryckt sig positivt om förslaget Vägen till det digitala årtiondet. Några medlemsstater har uttryckt att tidplanen för genomförandet är för snäv, att det är viktigt att se till att återrapporteringskraven inte blir för betungande, att vissa mål är för ambitiöst satta och att det bör finnas möjlighet till nationell flexibilitet vad gäller att uppnå målen beroende på utgångsläget i respektive medlemsland.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentets ståndpunkt är inte känd. Förslaget ligger i förberedande fas, kommissionen presenterade förslaget den 27 september 2021.

Ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén ger i sitt yttrande ett starkt stöd till den digitala kompassen och ser den som en del av en bredare handlingsplan för att stärka Europas ekonomi och återhämtning.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rättsliga grunden för förslaget är artikel 173(3) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF). För att säkra att industrin i EU har rätt förutsättningar att vara globalt konkurrenskraftig får Europaparlamentet och Rådet i ett ordinarie lagstiftningsförfarande och efter att ha konsulterat Europeiska ekonomiska och sociala kommittén besluta om specifika åtgärder för att säkerställa att industrin har nödvändiga förutsättningar för att vara konkurrenskraftig.

Kommissionen menar att den rättsliga grunden ska vara den nämnda artikeln i och med att beslutet syftar till att öka takten i den digitala omvandlingen av EU:s industri, den digitala suveräniteten, öka industrins digitala kapacitet, underlätta för utvecklingen av innovativa start-ups och små och medelstora företag samt uppmuntra till nya investeringar i innovation, forskning och teknisk utveckling.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

3.2.1 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionen framhåller att den digitala omvandlingen berör samtliga politikområden och kräver gränsöverskridande samarbete. Det krävs gemensamma ansträngningar från medlemsstaterna och en rad andra aktörer om målen för den digitala omvandlingen ska kunna nås, likväl som det behövs snabba och koordinerade åtgärder på EU-nivå. Kommissionen menar att åtgärder på EU-nivå är det bästa verktyget för att förmå berörda aktörer att sträva mot de gemensamma visioner och mål som förslaget stipulerar. Åtgärder på EU-nivå kan också lägga en grund för globala standarder och normer. Genom att vidta åtgärder på EU-nivå kan fragmenterade

ansträngningar begränsas eller helt undvikas. Att ansluta sig till gemensamma principer och mål, samla resurser och bygga gemensam kapacitet över hela unionen kan stärka hela den europeiska ekonomin och EU:s globala konkurrenskraft. Samtidigt stärks förutsättningarna för att den globala digitala omvandlingen förankras i de grundläggande europeiska värderingarna och rättigheterna. Kommissionen anser vidare att förslaget om övervakning och uppföljning kommer att medföra ekonomiska, sociala och miljömässiga fördelar för medlemsstaterna och övriga intressenter.

Regeringen instämmer i kommissionens bedömning att de uppställda målen för den digitala omvandlingen bäst uppnås genom att vidta åtgärder på EU-nivå. De åtgärder som föreslås bedöms inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målsättningarna i den digitala omvandlingen. Regeringen anser därmed att förslaget är förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen.

3.2.2 Val av rättsligt instrument

Mot bakgrund av att policyprogrammet Vägen till det digitala årtiondet främst riktar sig till medlemsstater och etablerar en mekanism för samarbete mellan kommissionen och medlemsstaterna gör kommissionen bedömningen att ett beslut är det lämpligaste rättsinstrumentet. Ett beslut kommer att binda kommissionen och medlemsstaterna vid en övervaknings- och samarbetsmekanism som syftar till att stödja och uppnå de indikativa EU-mål som anges i beslutet. Ett beslut får omedelbar effekt på de som beslutet adresserar.

Den rättsliga grunden för att anta policyprogrammet Vägen till det digitala årtiondet är artikel 288(4) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF). Beslutet ska till alla delar vara bindande och det ska anges till vilka det riktar sig och ska vara bindande endast för dessa.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förhandlingar i rådsarbetsgrupp telekom inleddes i oktober 2021. Beräknat datum för antagande av allmän inriktning är inte känt. I utkast till rådsslutsatser inför ER den 21 - 22 oktober har rådet angivit att akten ska antas skyndsamt. Det slovenska ordförandeskapet har uttryckt att det finns andra filer som prioriteras högre och vissa medlemsstater har uttryckt att det är viktigt att förhandlingarna får ta den tid som behövs.

Kantdatormod - en dator som fungerar som slutanvändarportal för kommunikation med andra noder i kluster, där komponenterna i ett programvarusystem delas av flera datorer.

Digital intensitet - Indexet för digital intensitet (DII) mäter användningen av olika typer av digital teknik på företagsnivå. Ett företags DII-poäng (0–12) avgörs av hur många av de utvalda typerna av digital teknik som det använder. En grundnivå av digital intensitet motsvarar en situation där företaget får minst 4 poäng.

Enhörningsföretag - Med enhörningsföretag menar vi här 1) etablerade enhörningsföretag, alltså företag som bildats efter 1990 och har en fond för börsintroduktion (IPO) eller ett försäljningspris som överstiger 1 miljard US-dollar, och 2) orealiserade enhörningsföretag som värderats till minst 1 miljard US-dollar i sin senaste finansieringsrunda för privat riskkapital (värderingen har alltså inte bekräftats i en sekundär transaktion).

DESI – Index för digital ekonomi och digitalt samhälle.